

LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2005:28

Vihkimisoikeuden myöntäminen

LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2005:28

Vihkimisoikeuden myöntäminen

OIKEUSMINISTERIÖ
HELSINKI 2005

ISSN 1458-7149
ISBN 952-466-343-0
Oikeusministeriö
Helsinki

KUVAILULEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
14.12.2005

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisun laji Työryhmämietintö	
Vihkimisoikeustyöryhmä		Toimeksiantaja Oikeusministeriö	
Puheenjohtaja: Tuomo Antila Sihteeri: Marietta Keravuori-Rusanen		Toimielimen asettamispäivä 30.3.2005	
Julkaisun nimi Vihkimisoikeuden myöntäminen			
Julkaisun osat			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi laki vihkimisoikeuden myöntämisestä. Laki sisältäisi säännökset siitä, millä edellytyksillä oikeus toimittaa kirkollisia avioliittoon vihkimisiä rekisteröidyssä uskonnollisessa yhdyskunnassa voidaan myöntää, sekä myönnetyn vihkimisoikeuden käyttämisen valvonnasta.</p> <p>Ehdotuksen mukaan vihkimisoikeus voitaisiin myöntää rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan hakemuksesta sellaiselle yhdyskunnan jäsenelle, joka täyttää laissa säädetyt edellytykset ja joka on antanut kirjallisen suostumuksensa vihkijänä toimimiseen. Vihkimisoikeuden myöntäisi ja sen käyttämistä valvoisi mais traatti. Maistraatti voisi laissa säädetyin edellytyksin myös peruuttaa myöntämänsä vihkimisoikeuden.</p> <p>Mietinnössä ehdotetaan samalla tehtäväksi uudesta laista aiheutuvat välttämättömät muutokset avioliittolakiin.</p> <p>Mietinnössä on lisäksi arvioitu kysymystä, tulisiko olla mahdollista myöntää vihkimisoikeus rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien ohella myös uskonnottomille katsomusyhteisöille. Työryhmä ehdottaa, että vihkimisoikeutta ei vastaisuudessaakaan voitaisi myöntää uskonnottomille katsomusyhteisöille.</p>			
Avainsanat: (asiasanat) avioliitto, avioliiton solmiminen, vihkimisoikeus, rekisteröity uskonnollinen yhdyskunta			
Muut tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero) OM 8/41/2005 Hare OM027:00/2005			
Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2005:28		ISSN 1458-7149	ISBN 952-466-343-0
Kokonaissivumäärä	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Oikeusministeriö		Kustantaja Oikeusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIE MINISTERIET

Utgivningsdatum
14.12.2005

<p>Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)</p> <p>Vigselrättsarbetsgruppen</p> <p>Ordförande: Tuomo Antila Sekreterare: Marietta Keravuori-Rusanen</p>	<p>Typ av publikation Arbetsgruppsbetänkande</p>		
	<p>Uppdragsgivare Justitieministeriet</p>		
	<p>Datum då organet tillsattes 30.03.2005</p>		
<p>Publikation (även den finska titeln) Beviljande av vigselrätt Vihkimisoikeuden myöntäminen</p>			
<p>Publikationens delar</p>			
<p>Referat</p> <p>I betänkandet föreslås att det stiftas en lag om beviljande av vigselrätt. Lagen skall innehålla bestämmelser om under vilka förutsättningar vigselrätt för kyrkliga vigslar inom registrerade religionssamfund kan beviljas, samt övervakningen av utövandet av vigselrätten.</p> <p>Enligt förslaget kan vigselrätt beviljas på ansökan av ett religionssamfund en sådan medlem av samfundet som uppfyller de i lagen ställda förutsättningarna och som lämnat sitt skriftliga samtycke att verka som vigsselförrättare. Vigselrätten beviljas och utövandet av densamma skall övervakas av magistraten. Magistraten kan under de förutsättningar som är ställda i lagen också återkalla den beviljade vigselrätten.</p> <p>I betänkandet föreslås också de behövliga ändringar i äktenskapslagen som föranleds av den nya lagen.</p> <p>I betänkandet har också bedömts om det bör vara möjligt att vid sidan av registrerade samfund bevilja icke religiösa åskådningssamfund vigselrätt. Arbetsgruppen föreslår att vigselrätt inte heller framöver skall kunna beviljas icke religiösa åskådningssamfund.</p>			
<p>Nyckelord Äktenskap, ingående av äktenskap, vigselrätt, registrerat religionssamfund</p>			
<p>Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-numren, andra referensnumren) JM 8/41/2005 Hare JM027:00/2005</p>			
<p>Seriens namn och nummer Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2005:28</p>	<p>ISSN 1458-7149</p>	<p>ISBN 952-466-343-0</p>	
<p>Sidoantal</p>	<p>Språk</p>	<p>Pris</p>	<p>Sekretessgrad offentlig</p>
<p>Distribution Justitieministeriet</p>		<p>Förlag Justitieministeriet</p>	

Oikeusministeriölle

Oikeusministeriö asetti 30.3.2005 työryhmän arvioimaan ja valmistelemaan vihkimisoikeutta koskevien säännösten uudistamista. Työryhmän tehtäväksi annettiin arvioida vihkimisoikeutta koskevien säännösten uudistamistarve ja valmistella ehdotukset tarpeelliseksi lainmuutoksiksi.

Työryhmän asettamisen taustalla olivat oikeusministeriölle tehdyt aloitteet vihkimisoikeuden myöntämistä koskevien säännösten perustuslainmukaisuuden tarkistamiseksi ja niiden laajentamiseksi koskemaan myös uskonnottomia katsomusyhteisöjä. Avioliittolain (234/1929) 14 §:n 2 momentin mukaan kirkollinen vihkiminen toimitetaan evankelisluterilaisessa kirkossa tai ortodoksisessa kirkkokunnassa taikka muussa uskonnollisessa yhdyskunnassa, jolle opetusministeriö on myöntänyt vihkimisoikeuden.

Lähtökohdaksi oli asetettava yksityisille yhteisöille myönnettävien vihkimisoikeuksien arvioiminen perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuna julkisen hallintotehtävän antamisena muulle kuin viranomaiselle. Mainitun perustuslain pykälän mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Työryhmän puheenjohtajaksi määrättiin lainsäädäntöneuvos Tuomo *Antila* ja jäseneksi erityisasiantuntija Marietta *Keravuori-Rusanen* oikeusministeriöstä. Jäseneksi kutsuttiin lisäksi vanhempi hallitussihteeri Joni *Hiitola* opetusministeriöstä. Työryhmän jäsen Marietta Keravuori-Rusanen toimi myös työryhmän sihteerinä.

Työryhmän toimikausi oli 1.4.-15.12.2005.

Työryhmä on kokoontunut työnsä aikana neljä kertaa. Työryhmä järjesti 28.9.2005 kuulemistilaisuuden, jonka tarkoituksena oli arvioida vihkimisoikeuksien laajentamistarpeita uskonnottomia katsomusyhteisöjä kuulemalla. Kuulemistilaisuudessa olivat edustettuina Vapaa-ajattelijain liitto ry (pj Robert Brotherus), Helsingin Vapaa-ajattelijat ry (pj Juha Kukkonen), Suomen Ateistiyhdistys ry (pj Erkki Hartikainen) ja Suomen Humanistiliitto ry (pääsihteeri Henrik Sawela).

Työryhmä on toimeksiantonsa mukaisesti valmistellut hallituksen esityksen muotoon kirjoitetun ehdotuksen vihkimisoikeuden myöntämistä koskevaksi laiksi ja laiksi avioliittolain muuttamisesta. Esitysluonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi laki vihkimisoikeuden myöntämisestä. Laki sisältäisi keskeiset säännökset kirkollisen avioliittoon vihkimisoikeuden myöntämisen edellytyksistä ja sen käyttämiseen kohdistuvasta valvonnasta. Vihkimisoikeus voitaisiin ehdotuksen mukaan myöntää rekisteröidyn uskonnollisen yhdistyksen hakemuksesta sen laissa säädetyt edellytykset täyttävälle jäsenelle, joka on antanut suostumuksensa vihkijänä toimimiseen. Vihkimisoikeuden myöntäisi ja sen käyttämistä valvoisi maistraatti. Esityksessä ehdotetaan tehtäväksi lisäksi uudesta laista aiheutuvat välttämättömät muutokset avioliittolakiin.

Ehdotuksesta, jonka mukaan toimivaltainen viranomaisen vihkimisoikeuden myöntämisasioissa olisi maistraatti, on neuvoteltu sisäasiainministeriön alueiden ja hallinnon kehittämissosaston alue- ja paikallishallintoyksikön päällikön hallitusneuvos Tarja Hyvösen kanssa.

Mietinnön jaksossa 1.3.2. selostetuilla perusteilla työryhmä ei ehdota, että vihkimisoikeus voitaisiin myöntää uskonnottomille katsomusyhteisöille.

Saatuaan työnsä päätökseen työryhmä jättää ehdotuksensa kunnioittavasti oikeusministeriölle.

Helsingissä 14 päivänä joulukuuta 2005

Tuomo Antila

Joni Hiitola

Marietta Keravuori-Rusanen

TYÖRYHMÄN EHDOTUS 14.12.2005

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi vihkimisoikeuden myöntämisestä ja avioliittolain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki vihkimisoikeuden myöntämisestä. Laki sisältäisi säännökset kirkollisen avioliittoon vihkimisoikeuden myöntämisen edellytyksistä ja sen käytön valvonnasta.

Vihkimisoikeus voitaisiin myöntää rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan hakemuksesta sellaiselle yhdyskunnan jäsenelle, joka täyttää laissa säädetyt edellytykset ja joka on antanut kirjallisen suostumuksensa vihkijänä toimimiseen. Vihkimisoikeuden myöntäisi ja sen käyttämistä valvoisi maistraatti. Evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan oikeudesta toimittaa kirkollisia vihkimisiä samoin kuin siviilivihkimisen toimittamiseen oikeutetuista viranomaisista säädettäisiin vastaisuudessaakin avioliittolaissa.

Vihkimisoikeuden myöntäminen edellyttä-

si, että henkilö, jolle vihkimisoikeutta haetaan, on täysi-ikäinen eikä hänen toimintakelpoisuuttaan ole rajoitettu. Asianomaisella olisi lisäksi voitava katsoa olevan riittävät edellytykset vihkimisten asianmukaiseen toimittamiseen. Laki sisältäisi myös säännökset vihkijän velvollisuuksista ja vastuista.

Esityksessä ehdotetaan samalla tehtäväksi uudesta laista aiheutuvat välttämättömät muutokset avioliittolakiin. Lisäksi eräät vihkimisten toimittamiseen ja vihkimisoikeuksien rekisteröintiin liittyvät asetuksentasoiset säännökset nostettaisiin uuden perustuslain voimaantulon johdosta lain tasolle.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian niiden hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Avioliittoon vihkiminen voidaan toimittaa joko kirkollisena tai siviilivihkimisenä. Avioliittolain (234/1929) 14 §:n 2 momentin mukaan kirkollinen vihkiminen toimitetaan evankelis-luterilaisessa kirkossa tai ortodoksisessa kirkkokunnassa taikka muussa uskonnollisessa yhdyskunnassa, jolle opetusministeriö on antanut vihkimisoikeuden. Muita uskonnollisia yhdyskuntia ovat uskonnonvapauslain (453/2003) 2 luvussa tarkoitulla tavalla rekisteröidyt uskonnolliset yhdyskunnat.

Uskonnollisten yhdyskuntien vihkimisoikeus pohjautuu vuoden 1922 uskonnonvapauslakiin (267/1922; kumottu). Sen mukaan oikeus kirkolliseen avioliittoon vihkimiseen oli sellaisenaan vain evankelis-luterilaisella ja kreikkalaiskatolisella kirkolla. Valtioneuvostolla oli uskonnonvapauslain 33 §:n mukaan lisäksi oikeus määrätä muiden uskonnollisten yhdyskuntien vihkimisoikeudesta, kunnes asiasta annetaan uusi laki. Uutta aviokaarta valmistellut oikeusministeriön lainvalmistelukunta ei kuitenkaan pitänyt muiden uskonnollisten yhdyskuntien subjektiivisen vihkimisoikeuden vahvistamista tarkoituksenmukaisena, vaan päätyi vuonna 1924 antamassaan ehdotuksessa (Ehdotus uudeksi aviokaareksi. Lainvalmistelukunnan julkaisuja 1:1924) siihen, että silloinen järjestelmä oli sopivinta jättää voimaan ja antaa vihkimisoikeuden myöntäminen vastaisuudessaakin hallituksen harkinnan varaan. Lainvalmistelukunnan mielestä avioliiton oikeudellisen merkityksen vuoksi oli kiistatonta, että valtio ei voi uskoa avioliittosopimuksen vahvistamista mille tahansa uskonnolliselle yhdyskunnalle varmistumatta siitä, että vihkiminen tapahtuu tarkoituksenmukaisin ja juhlallisin toimituksin sekä noudattamalla tarkoin, mitä avioliiton päättämiselle on oleellista.

Avioliittolain säätämiseen johtaneen aviokaaren uudistuksen yhteydessä harkittiin myös siviilivihkimisen säätämistä ainoaksi ja

pakolliseksi vihkimismuodoksi, kuten useimmissa mannereurooppalaisissa valtioissa oli tehty. Lainvalmistelukunta katsoi kirkollisen vihkimisen olevan kuitenkin enemmän omiaan antamaan avioliittopäätökselle ”vakavan ja juhlallisen leiman sekä korostamaan avioliiton merkitystä siveellisenä säännöstönä”. Kirkollisen vihkimisen todettiin myös paremmin vastaavan kansan silloista oikeuskäsitystä. Tuona aikana siviilivihkimisiä oli noin 10 prosenttia vuosittain solmituista avioliitoista. Näillä perusteilla avioliittolaissa päädyttiin vihkimismuodon valinnan vapauteen.

Avioliittolain vihkimistä koskevat säännökset uudistettiin vuonna 1988 voimaan tulleella lainmuutoksella (411/1987). Uudistuksen yhteydessä vihkimisoikeuden myöntämistä koskeva toimivalta siirrettiin valtioneuvostolta opetusministeriölle, jolle uskonnollisia yhdyskuntia koskevat asiat muutoinkin kuuluivat ja jossa lupa-asiat oli säännönmukaisesti käsitelty. Vihkimisoikeuden myöntämisen edellytyksiin ei tehty muutoksia. Hallituksen esityksen (HE 62/1986 vp) perusteluista käy kuitenkin ilmi, että kyseessä on ratkaisun tekeminen siitä, millä uskonnollisilla yhdyskunnilla on edellytykset toimittaa vihkimisiä niin luotettavasti, että niille voidaan antaa lupa avioliittosopimuksen viralliseen vahvistamiseen. Perusteluissa todetaan lisäksi, että vihkimisoikeuden antamista ratkaistaessa on myös olennaista selvittää, ketkä yhdyskunnan toimihenkilöt sen sääntöjen mukaisesti saavat vihkimisen toimittaa.

Opetusministeriö on myöntänyt vihkimisoikeuden pääsääntöisesti kaikille sitä hakeville rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille. Tällä hetkellä vihkimisoikeus on 40 yhdyskunnalla. Hakemusten käsittelyn yhteydessä ei ole pyydetty tarkempia selvityksiä siitä, millaiset edellytykset yhdyskunnalla on toimittaa vihkimisiä luotettavasti. Opetusministeriön tietoon on viime vuosina tullut yksittäistapauksissa puutteellisuuksia muun muassa avioliiton esteiden tutkimisissa ja ilmoitusten tekemisessä väestörekisterin pitäjille. Lisäksi oikeusministeriön tietoon on tullut yksittäisiä tapauksia, joissa vihkimisen on

toimittanut henkilö, jolla ei ollut vihkimisoikeutta.

Siitä, ketkä voivat vihkimiseen oikeutetuissa uskonnollisissa yhdyskunnissa toimittaa vihkimisen, säädetään avioliittolain 17 §:ssä. Koska kaikissa uskonnollisissa yhdyskunnissa ei ole pappeja, vihkimisoikeus on muussa uskonnollisessa yhdyskunnassa sillä, jolla yhdyskunnan järjestyksen nojalla on oikeus vihkiä avioliittoon. Vihkimiseen oikeutettuja henkilöitä ei kuitenkaan ole kaikissa yhdyskunnissa määrätely yhdyskuntajärjestyksessä, vaan vihkimiseen oikeutetut henkilöt on saatettu mainita nimeltä vihkimisoikeutta koskevassa hakemuksessa tai heidän nimensä on ilmoitettu suoraan Väestörekisterikeskuksen ylläpitämään vihkimisoikeusrekisteriin vasta siinä vaiheessa, kun päätös vihkimisoikeuden myöntämisestä on tehty. Vihkimiseen oikeutettuja henkilöitä vihkimisoikeuden saaneissa yhdyskunnissa on nykyisin arviolta noin kolmesataa.

Siviilivihkimisen on avioliittolain 17 §:n 2 momentin mukaan oikeutettu ja velvollinen toimittamaan laamanni ja käräjätuomari sekä henkikirjoittaja. Siviilivihkijä ei ole velvollinen toimittamaan vihkimistä virkapaikan ulkopuolella, mutta vihkiminen voidaan avioliittoasetuksen (820/1987) 8 §:n 2 momentin mukaan toimittaa myös kotona tai muussa soveliaassa paikassa. Vastikään voimaan tulleen avioliittolain muutoksen (58/2005) mukaan siviilivihkimisestä voidaan periä maksu silloin, kun se tapahtuu virka-ajan tai -paikan ulkopuolella.

1.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Ruotsin oikeuteen verrattuna kynnys vihkimisoikeuden saamiselle on Suomen oikeudessa varsin matala. Ruotsissa uskonnollisten yhdyskuntien vihkimisoikeuksista säädetään erillisessä laissa (*Lag om rätt att förrätta vigsel inom andra trossamfund än Svenska kyrkan*; 1993:305). Mainitun lain mukaan vihkimisoikeus voidaan myöntää muulle uskontokunnalle kuin Ruotsin kansankirkolle (*Svenska kyrkan*), jos sen toiminta on pysyvää ja sillä on sellainen organisaatio, että vihkimistä ja siihen liittyviä toimenpiteitä koskevia säännöksiä voidaan perustellusti

olettaa noudatettavan. Tällaisen oikeuden saatuaan yhdyskunta voi erikseen hakea papilleen tai muulle toimihenkilölleen vihkimisoikeutta. Oikeuden myöntäminen edellyttää, että kyseisellä henkilöllä on tehtävän edellyttämät tiedot. Lupaviranomainen voi kieltää henkilöä toimimasta vihkijänä, jos hän ei enää täytä myöntämisen edellytyksiä tai hän on laiminlyönyt tehtävänsä. Samanaikaisesti henkilökohtaisen vihkimisluvan peruuttamisen yhteydessä arvioidaan kysymys yhdyskunnan vihkimisoikeuden jatkamisesta.

Norjan avioliittolain (*Lov om ekteskap 4. juli 1991 nr. 47*) 12 §:n mukaan vihkimisoikeus on sellaisenaan uskonnollisten yhdyskuntien papeilla ja edustajilla (forstander). Vihkimisoikeus ei siten ole kollektiivinen oikeus eikä rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille ole asetettu erityisiä vaatimuksia vihkimisoikeuden käyttämiseksi. Kuninkaille on kuitenkin säädetty mahdollisuus antaa tarkempia määräyksiä vihkitoitimusten sisällöstä. Vihkimisoikeuksien kannalta keskeinen uudistus oli lokakuussa 2004 voimaan tullut avioliittolain muutos, jonka mukaan vihkimisen voi toimittaa myös katsomusyhteisön seremoniamestari tai muu toimihenkilö. Edellytyksenä on, että asianomainen katsomusyhteisö kuuluu valtionavustuksella tuetun toiminnan piiriin ja että kuningas on hyväksynyt katsomusyhteisössä noudatettavan vihkitoitituksen sisällön. Asetuksella voidaan antaa täydentäviä säännöksiä seremoniamestarin tai muun toimihenkilön vihkimisoikeuden edellytyksistä ja peruuttamisesta.

Tanskan avioliittolain (*Lov nr. 276 af 30. juni 1922 om ægteskabs indgaaelse og opløsning*) 29 §:n mukaan kirkollinen vihkiminen voidaan toimittaa sellaisessa uskonnollisessa yhdyskunnassa, jonka papille on tunnustettu vihkijän asema. Avioliittolain soveltamisohjeen mukaan kirkollisen vihkimisen toimittaminen muussa kuin rekisteröidysissä uskonnollisessa yhdyskunnassa edellyttää, että ministeriö on valtuuttanut yhdyskunnan papin toimittamaan vihkimisiä.

Vihkimismuodon valinnaisuus on yleisesti liitetty skandinaaviseen perinteeseen. Kirkollinen vihkiminen on kuitenkin siviilivihkimisen ohella virallinen vihkimismuoto Pohjoismaiden lisäksi muun muassa Englannissa,

Espanjassa, Kreikassa ja Virossa. Muissa Euroopan maissa siviilivihkiminen on useimmiten säädetty pakolliseksi vihkimismuodoksi (esim. Italia, Saksa, Sveitsi ja Ranska).

1.3. Nykytilan arviointi

1.3.1. Rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien vihkimisoikeus

Avioliittolain 14 §:n 2 momentissa tarkoitettujen muut uskonnolliset yhdyskunnat ovat yksityisoikeudellisia yhteisöjä. Vihkimisoikeuden myöntämistä rekisteröidylle uskonnolliselle yhdyskunnalle on tämän vuoksi arvioitava perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuna julkisen hallintotehtävän antamisena muulle kuin viranomaiselle. Mainitun pykälän mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaarana perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Säännös korostaa julkisia hallintotehtäviä hoitavien henkilöiden koulutuksen ja asiantuntemuksen merkitystä sekä sitä, että näiden henkilöiden julkisen valvonnan on oltava asianmukaista. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle. Perustuslain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen perusteluissa (HE 1/1998 vp, s. 179) esimerkkinä merkittävästä julkisen vallan käyttämisestä mainitaan itsenäiseen harkintaan perustuva oikeus käyttää voimakeinoja tai puuttua muulla merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin.

Kirkollisen vihkimisoikeuden myöntämisen tarpeellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille voidaan perustella erityisesti uskonnon harjoittamiseen liittyvillä yhteisöllisillä tarpeilla. Uskonnollisten yhdyskuntien jäsenille avioliittoon vihkiminen on samanaikaisesti paitsi oikeudellinen tapahtuma myös pyhä toimitus, jonka tarkoituksena on pyytää avioliitolle jumalan tai muun uskonnollisen vakaumuksen kohteena olevan siunausta. Perustuslain 11 §:ssä turvattuun uskonnonvapauteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa sekä oikeus ilmaista vakaumus. Perustuslain 22 § sisältää yleisen julkiseen

valtaan kohdistuvan perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisveloitteen, joka perusoikeus uudistuksen esitöiden mukaan korostaa pyrkimystä perusoikeuksien aineelliseen turvaamiseen (HE 309/1993 vp, s. 75/II). Lakiin perustuva mahdollisuus kirkollisen vihkimisen toimittamiseen muussakin uskonnollisessa yhdyskunnassa kuin kansalliskirkoissa turvaa osaltaan uskonnonvapauden toteutumista ja myös eri uskontojen harjoittajien yhdenvertaista kohtelua.

Avioliittoon vihkiminen on oikeudelliselta luonteeltaan kihlakumppanien välinen yksityisoikeudellinen toimi, joka tehdään vihki-jän myötävaikutuksella. Vihkiminen ei kuitenkaan ole pelkkä teknisluontoinen vahvistustoimi, vaan sillä on myös varallisuus- oikeudellisia ja muitakin avioliiton osapuolten oikeuksiin ja velvollisuuksiin ulottuvia vaikutuksia. Avioliitto perustaa esimerkiksi pääsääntöisesti puolisoille toistensa omaisuuteen avio-oikeuden.

Avioliittoon liittyvien oikeusvaikutusten vuoksi vihkiä käyttää vihkimistä toimittaessaan julkista valtaa. Vihkimiseen liittyy varsinaisen vihkitoimituksen lisäksi myös muita julkisiksi hallintotehtäviksi luonnehdittavia tehtäviä, kuten varmistuminen avioliiton esteiden tutkinnan suorittamisesta, vihkitodistuksen antaminen, vihkimisestä ilmoittaminen väestötietojärjestelmään ja vihkimisluettelon ylläpitäminen. Kun erityisesti otetaan huomioon se, että avioliiton solmiminen perustuu kihlakumppaneiden omiin tahdonmaisuuhiin, vihkimistä ei sen varallisuus- oikeudellisista vaikutuksista huolimatta ole pidettävä sellaisena perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuna merkittävänä julkisen vallan käyttämisenä, jota ei voida antaa muulle kuin viranomaiselle. Julkisen hallintotehtävän antamista muulle kuin viranomaiselle koskevien edellytysten voidaan tässäkin suhteessa katsoa täyttyvän. Vihkimisoikeuden myöntämistä rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille voidaan pitää lisäksi tarkoituksenmukaisena, kun otetaan huomioon vihkimiseen liittyvien tehtävien luonne sekä järjestelyyn liittyvä verraten pitkäaikainen käytäntö.

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään lähtenyt siitä, että annettaessa muille kuin viranomaisille julkisia hallintotehtäviä perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hal-

linnon vaatimusten toteutumisesta on varmistuttava säännösperusteisesti. Voimassa olevan avioliittolain vihkimisoikeuden myöntämistä koskevat säännökset eivät vastaa julkisen hallintotehtävän antamiselle asetettuja oikeudellisia vaatimuksia. Avioliittolaissa ei esimerkiksi ole säännöksiä siitä, millä edellytyksillä vihkimisoikeus voidaan myöntää rekisteröidylle uskonnolliselle yhdyskunnalle. Pelkästään sitä seikkaa, että yhteisö on rekisteröity uskonnolliseksi yhdyskunnaksi, ei voida pitää osoituksena yhdyskunnan vihkijän tehtävään asettamien henkilöiden edellytyksistä huolehtia riittävän luotettavasti vihkimisestä ja siihen liittyvistä toimenpiteistä, vaikkakin uskonnollisen yhdyskunnan rekisteröitymiselle asetettuja vaatimuksia täsmennettiin uskonnonvapauslain uudistamisen yhteydessä. Rekisteröitymiselle asetetut vaatimukset eivät koske yhdyskunnan toimintaa vaan järjestäytymistapaa.

Avioliittolaista puuttuvat niin ikään säännökset vihkijän soveltuvuudesta tehtäväänsä ja vihkimisoikeuden käyttöön kohdistuvasta julkisesta valvonnasta. Vihkijällä tulee olla riittävät tiedot ja taidot sen tarkistamiseen, onko avioliiton esteet asianmukaisesti tutkitu. Samoin vihkijän on kyettävä harkitsemaan, kykenevätkö kihlakumppanit ymmärtämään avioliiton merkityksen avioliittolaissa tarkoitettulla tavalla. Perustuslain 124 §:n kannalta on lisäksi olennaista, että viranomaisella on riittävät toimivaltuudet puuttua vihkimisessä tai siihen liittyvissä toimenpiteissä ilmenneisiin virheisiin tai laiminlyönteihin.

1.3.2. Vihkimisoikeuden myöntäminen katsomusyhteisöille

Voimassa olevan avioliittolain nojalla vihkimisoikeutta ei voida erikseen myöntää muille kuin uskonnollisille yhdyskunnille. Helsingin Vapaa-ajattelijat ry on tehnyt oikeusministeriölle 1.4.2004 päivätyllä kirjeellä aloitteen vihkimisoikeuksien laajentamiseksi koskemaan myös uskonnottomia katsomusyhteisöjä. Yhdistys on perustellut vihkimisoikeuksien laajentamistarvetta erityisesti perustuslain 6 §:ssä perusoikeutena turvalla yhdenvertaisuusperiaatteella. Aloitteen mukaan avioliitolla ei nykyisen lainsäädän-

nön valossa ole minkäänlaista kytkentää uskontoon.

Saadakseen riittävät perusteet vihkimisoikeuden laajentamisen tarpeellisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden arvioimiselle työryhmä järjesti asiasta suullisen kuulemistilaisuuden, jossa olivat aloitteen tehneen yhdistyksen lisäksi edustettuina uskonnottomien katsomusyhteisöjen keskusjärjestönä toimiva Vapaa-ajattelijain liitto ry sekä Suomen Ateistiyhdistys ry ja Suomen Humanistiliitto ry.

Kuulemistilaisuuteen osallistuneet pitivät avioliittolain mukaista uskonnollisten yhdyskuntien erityisasemaa vihkimisoikeuden myöntämisessä perustuslaissa säädetyn yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisena. Katsomusyhteisöjen edustajien mielestä mahdollisuus vihkimisoikeuden saamiseen tulisi yhdenvertaisuussyistä laajentaa koskemaan kaikkia katsomusyhteisöjä ja mahdollisesti muitakin rekisteröityjä yhdistyksiä niiden tarkoituksesta ja toimintamuodoista riippumatta.

Perustuslain 6 §:ssä tarkoitettu yhdenvertaisuus lain edessä merkitsee ensisijaisesti vaatimusta lain yhdenvertaisesta soveltamisesta. Avioliittoon vihkimisessä yhdenvertaisuus toteutuu ennen muuta siinä, ettei ketään estetä solmimasta avioliittoa ilman laissa säädettyä perustetta. Tässä yhteydessä on syytä kiinnittää huomiota erityisesti siihen, että siviilivihkiminen on aina kihlakumppaneiden käytettävissä heidän vakaumusestaan riippumatta. Yhdenvertaisuus kohdistuu toisaalta myös lainsäätäjään ja edellyttää, että yksityisiä ihmisiä tai kansalaisryhmiä ei ilman hyväksyttävää perustetta aseteta toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan edellytä kaikkien ihmisten ja kansalaisryhmien kaikissa suhteissa samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Perustuslakivaliokunta on perusoikeusuudistusta edeltäneessä käytännössään nimenomaisesti korostanut, ettei perustuslain yhdenvertaisuussäännöksestä voi johtua tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyritäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn (PeVL 12/1990 vp ja PeVL 3/1991 vp). Tätä tulkintakäytäntöä ei valiokunnan käsityksen mukaan ollut tarkoi-

tus muuttaa perusoikeusuudistuksen yhteydessä (PeVL 15/2001 vp).

Yhdenvertaisuuden toteutumista arvioitaessa on oikeudellisesti merkityksellistä tehdä ero kirkollisen ja siviilivihkimisen välillä. Kirkollisen vihkimisen ja siviilivihkimisen oikeusvaikutukset ovat sinänsä samat. Olenaisena erona näiden vihkimismuotojen välillä on kuitenkin se, että kirkollinen vihkiminen on edeltä ilmenevin tavoin samanaikaisesti sekä oikeudellinen tapahtuma että osa uskonnonharjoitusta. Lainsäädännössä on vanhastaan mahdollistettu näiden kahden toimituksen yhdistäminen keskenään. Tällä inen sääntely osaltaan edistää perusoikeutena vahvistettuun uskonnonvapauteen sisältyvää oikeutta harjoittaa uskontoa. On selvää, ettei kirkollinen vihkiminen voisi uskonnollisen luonteensa puolesta soveltua katsomukseltaan uskonnottomille yhteisöille.

Avioliittolupauksen viralliseen vahvistamiseen rajoittuvaan siviilivihkimiseen ei sen sijaan liity uskonnonharjoitusta tai muita asiomaisten vakaumukseen perustuvia käytäntöjä, vaan tämä vihkimismuoto on nimenomaisesti luotu mahdollistamaan avioliiton solmiminen osapuolten katsomuksesta riippumatta. Siviilivihkimisen kaavasta säädetään avioliittoasetuksessa. Siviilivihkimisen voi lain mukaan toimittaa vain viranomaisen.

Edellä mainituista syistä on perusteltua katsoa, että sellainen sääntely, jonka mukaan oikeus toimittaa kirkollisia vihkimisiä voidaan myöntää uskonnolliselle yhdyskunnalle, mutta muunlaiset yhteisöt eivät voi toimittaa avioliittoon vihkimisiä, ei ilman hyväksyttävää syytä aseta uskonnollisia ja uskonnottomia yhteisöjä ja niiden jäseniä eri asemaan.

Edellä mainitussa kuulemistilaisuudessa pyrittiin selvittämään, voidaanko uskonnottomilla katsomusyhteisöillä kuitenkin katsoa olevan uskonnollisen vakaumuksen tunnistamiseen ja uskonnon harjoittamiseen verrattavia yhteisöllisiä tarpeita, jotka puoltaisivat vihkimisoikeuden laajentamista koskemaan niitä. Katsomusyhteisöjen edustajilla oli yksimielinen näkemys avioliittoon vihkimisestä yksinomaan oikeudellisena toimituksena, jolle ei tulisi antaa uskonnolliseen tai muuhun vakaumukseen perustuvaa sisältöä. Avioliittoon vihkimiseen ei siten uskonnottomissa katsomusyhteisöissä todettu liittyvän erityistä

eettistä tai elämäkatsomuksellista merkitystä. Kuulemistilaisuuteen osallistuneiden mielestä viranomaisten toimittama siviilivihkiminen olisi asianmukaisinta säätää ainoaksi lailliseksi vihkimismuodoksi. Siinä tapauksessa, että kirkollisesta vihkimisestä luopumista ei vallitsevien oikeus- ja yhteiskuntakäsitysten valossa pidetä toteuttamiskelpoisena vaihtoehtona, mahdollisuus vihkimisoikeuden saamiseen katsottiin olevan tasapuolisuuden nimissä perusteltua antaa myös uskonnottomille katsomusyhteisöille.

Avioliittoon vihkimisellä ei siten katsomusyhteisöjen näkemyksen mukaan ole oikeudellisena toimituksena yhteyttä yhteisölliseen katsomukseen. Edellä selostetun valossa ei ole tullut esille sen laatuista katsomusyhteisöjen toimintaan välittömästi liittyviä yhteisöllisiä tarpeita, joiden vuoksi vihkimisoikeuden laajentamista koskemaan niitä voitaisiin pitää perustuslain 124 §:ssä edellytetyllä tavalla tarpeellisenä tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Pelkästään oikeudellisen tapahtuman käytännöllistä yhdistämistä hääjuhlaan ei voida pitää riittävänä perusteena vihkimisoikeuden myöntämiselle.

Vihkimisoikeuden laajentaminen ei ole perusteltavissa myöskään siviilivihkimisten määrän yleisellä lisääntymisellä. Siviilivihkimispalvelujen kehittämistä selvittänyt oikeusministeriön työryhmä ei vuonna 2004 antamassaan mietinnössä (Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2004:8) tuonut esille viranomaisresurssien niukkuuteen perustuvaa tarvetta laajentaa siviilivihkimisten piiriä. Jos taas tällaista tarvetta olisi, se tulisi ratkaista ensisijaisesti viranomaisorganisaatiota kehittämällä.

Edellä sanottu ei luonnollisestikaan estä katsomusyhteisöitä järjestämästä nykyiseen tapaan juhlamenoja jäsentensä solmiessa avioliiton tai ilmaisemasta sille hyväksyntää muulla tavalla.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on saattaa vihkimisoikeuden myöntämistä koskevat säännökset vastaamaan perustuslain 124 §:n vaatimuksia julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle. Vaikka myönnetyn vih-

kimisoikeuden käyttämiseen liittyvät ongelmat ovat olleet verraten harvinaisia, perustuslaki edellyttää varmistumista säännösperusteisesti siitä, ettei järjestely vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Tässä tarkoituksessa ehdotetaan säädettäväksi laki vihkimisoikeuden myöntämisestä, johon otettaisiin säännökset vihkimisoikeuden myöntämisen edellytyksistä, vihkijän kelpoisuudesta, velvollisuuksista ja vastuusta sekä vihkimisoikeuden käytön valvonnasta. Kirkollisesta vihkimisestä säädettäisiin muutoin avioliittolaissa ja avioliittoasetuksessa.

Vihkimisoikeus voitaisiin lakiehdotuksen mukaan myöntää rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan hakemuksesta sen jäsenelle, joka täyttää laissa säädetyt edellytykset ja joka on antanut kirjallisen suostumuksensa vihkijänä toimimiseen. Vihkijältä ei tehtävän luonteen vuoksi olisi tarpeen edellyttää erityisiä koulutusvaatimuksia, vaan riittävänä voitaisiin pitää, että vihkijä on täysi-ikäinen eikä hänen toimintakelpoisuuttaan ole rajoitettu. Vihkijällä olisi lisäksi oltava riittävät edellytykset vihkimisten asianmukaiseen toimittamiseen. Ehdotettu sääntely antaisi nykyistä paremmat edellytykset arvioida vihkijän mahdollisuuksia huolehtia vihkitoimiuksista luotettavalla ja asianmukaisella tavalla.

Vihkimisoikeudessa olisi siis ehdotuksen mukaan kysymys yksittäiselle vihkijälle myönnettävästä henkilökohtaisesta oikeudesta eikä yhdyskunnalle kollektiivisesti myönnettävästä oikeudesta, kuten nykyisin. Tämä mahdollistaisi sen, että vihkimisoikeuden myöntävä viranomais voisi asianmukaisesti varmistua kunkin yksittäisen vihkijän kelpoisuudesta tehtävään. Lisäksi ehdotettu sääntely turvaisi voimassa olevaa sääntelyä olennaisesti paremmin sen, että on aina yksiselitteisesti selvitettävissä ja myös viranomaisten tiedossa, keillä yksittäisillä henkilöillä vihkimisoikeus kulloinkin on. Tällä tiedolla on tärkeä merkitys, koska vihkiminen on avioliittolain mukaan mitätön, jos sen on toimittanut henkilö, jolla ei ollut vihkimisoikeutta.

Lakiin otettaisiin myös säännökset vihkijän velvollisuuksista ja vastuusta. Ehdotuksen mukaan vihkijän olisi hoidettava tehtävänsä

huolellisesti ja asianmukaisesti. Vihkijään sovellettaisiin hänen hoitaessaan vihkimiseen liittyviä tehtäviä täydentävästi yleishallinto-oikeudellisia säädöksiä suoraan niiden soveltamisalasäännösten perusteella. Vihkimisiä ei kuitenkaan edellytettäisi toimitettavaksi kielilain (423/2003) periaatteiden mukaisesti suomen tai ruotsin kielellä, vaan vihkiminen olisi mahdollista toimittaa myös yhdyskunnan käyttämällä kielellä. Vihkijän velvollisuuksista säädettäisiin muutoin avioliittolaissa ja avioliittoasetuksessa. Vihkijään sovellettaisiin hänen toimittaessaan vihkimisiä ja hoitaessaan vihkimiseen liittyviä tehtäviä rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

Vihkimisoikeuden myöntämistä koskeva toimivalta ehdotetaan siirrettäväksi opetusministeriöltä maistraatille. Sisäasiainministeriön asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset laissa säädetyissä tehtävissä toimivaltaisesta maistraatista. Erityisesti vihkimisoikeutta koskevien asioiden erityislaatu ja arviolta verraten vähäinen lukumäärä puoltavat toimivallan keskittämistä yhdelle maistraatille.

Toimivaltainen maistraatti myös valvoisi myöntämiensä vihkimisoikeuksien käyttämistä. Asianomaisella maistraatilla olisi oikeus peruuttaa vihkimisoikeus hakijan tai vihkijän pyynnöstä taikka omasta aloitteestaan, jos vihkimisoikeuden myöntämisen edellytykset eivät enää täyttyisi. Maistraatilla olisi niin ikään mahdollisuus puuttua vihkimisoikeuden käyttämisessä ilmenneisiin viiheellisyyksiin, laiminlyönteihin tai vastaaviin epäkohtiin antamalla huomautuksen tai viime kädessä peruuttamalla vihkimisoikeuden. Julkisen valvonnan toteuttamisella pyritäisiin varmistumaan siitä, että vihkimisoikeuksia käytetään asianmukaisesti.

3. Esityksen vaikutukset

Esitys ei sisällä valtionalouteen liittyviä vaikutuksia. Esityksellä ei ehdotetuista toimivaltamuutoksista huolimatta olisi myöskään merkittäviä vaikutuksia valtionhallinnon organisointiin ja valtion henkilöstön asemaan. Uudelleenjärjestelyn yhtenä tarkoituksena on siirtää ministeriöstä pois tehtäviä, jotka ministeriöiden asemaa ja toimintaa

koskevien kehittämistavoitteiden mukaisesti eivät luonteensa puolesta kuulu ministeriötasolle. Vihkimisoikeuden myöntämistehtävän siirtämisen opetusministeriöltä sisäasiainministeriön asetuksella määritellylle maistraatille ei asiaryhmän rajallisuuden vuoksi voida arvioida edellyttävän henkilöstöresurssien lisäyksiä maistraatissa. Viimeistään kahden vuoden siirtymäajan jälkeen vihkimisoikeutta koskevien hakemusten määrän voidaan olettaa jäävän vähäiseksi. Myöskään vihkimisoikeuden valvontatehtävät eivät merkittävästi lisää maistraatin työmäärää. Vaikutukset kohdistuisivat joka tapauksessa vain yhteen maistraattiin, ja sisäasiainministeriö voisi ottaa huomioon maistraattien työmäärät ja niiden käytettävissä olevat henkilöstöresurssit harkitessaan, mille maistraatille toimivalta tämän lain mukaisissa asioissa on tarkoituksenmukaisinta antaa.

Uudistus turvaisi erityisesti avioliiton osapuolten oikeudellista asemaa, kun kirkollisia vihkimisiä toimitetaan muualla kuin kansalliskirkoissa. Sääntely loisi takeet sille, että vihkitoimitukset ja niihin liittyvät ilmoitukset hoidetaan asianmukaisella ja luotettavalla tavalla. Uudistus myös edistäisi perustuslaissa turvatun uskonnonvapauden toteutumista korostamalla mahdollisuutta kirkollisen vihkimisen toimittamiseen rekisteröidyssä uskonnollisessa yhdyskunnassa uskonnon harjoittamiseen liittyvistä yhteisöllisistä tarpeista käsin.

4. Asian valmistelu

4.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Opetusministeriö teki 19.12.2001 päivätyllä kirjeellään oikeusministeriölle aloitteen rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien vihkimisoikeutta koskevien säännösten uudistamisesta. Aloitteessa ehdotettiin, että oikeusministeriö ryhtyisi toimenpiteisiin rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien vihkimisoikeutta koskevien säännösten perustuslainmukaisuuden tarkistamiseksi. Lisäksi Helsingin Vapaa-ajattelijat ry teki 1.4.2004 päivätyllä kirjeellään oikeusministeriölle aloitteen vihkimisoikeuksien laajentamisesta koskemaan myös muita katsomusyhteisöjä kuin uskonnollisia yhdyskuntia.

Oikeusministeriö asetti edellä mainittujen aloitteiden johdosta 30.3.2005 työryhmän arvioimaan vihkimisoikeutta koskevien säännösten uudistamistarvetta ja valmistelemaan ehdotukset tarpeellisiksi lainmuutoksiksi.

Työryhmän mietintö valmistui marraskuussa 2005.

4.2. Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki vihkimisoikeuden myöntämisestä

Lain nimike

Ehdotetun lain nimikkeenä olisi laki vihkimisoikeuden myöntämisestä. Laki koskisi vihkimisoikeuden myöntämistä rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan jäsenelle. Avioliittolain 112 ja 113 §:ssä säädettäisiin sen sijaan vastaisuudessaakin vihkimisoikeuden myöntämisestä eräitä kansainvälisluontoisia tilanteita varten. Tällainen on esimerkiksi Suomen diplomaattiselle edustajalle myönnettävä oikeus vihkiä asemamaassaan avioliittoon kihlakumppaneita, joista ainakin toinen on Suomen kansalainen.

1 §. *Lain soveltamisala.* Pykälä sisältäisi soveltamisalasäännöksen, josta löytyisi lain keskeinen sisältö ja tarkoitus. Säännösehdoituksen mukaan oikeus toimittaa kirkollisia avioliittoon vihkimisiä rekisteröidyssä uskonnollisessa yhdyskunnassa voitaisiin myöntää tässä laissa säädetyllä tavalla.

Pykäläehdotus sisältäisi lain soveltamisalaa koskevan keskeisen rajauksen, jonka mukaan ehdotettu laki koskisi yksinomaan kirkollisen vihkimisoikeuden myöntämistä. Laki ei siten vaikuttaisi siviilivihkimisten viranomaisorganisointiin, josta säädetään avioliittolaissa.

Soveltamisalasäännös sisältäisi lisäksi ajatuksen siitä, että myönnetty vihkimisoikeus on tarkoitettu käytettäväksi sitä hakeneen rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan piirissä.

2 §. *Vihkimisoikeuden myöntämisen edellytykset.* Annettaessa julkisia hallintotehtäviä perustuslain 124 §:ssä tarkoitettulla tavalla muille kuin viranomaisille on samalla huo-

lehdittävä siitä, että asianomaisia tehtäviä hoitavilla on riittävät edellytykset suoriutua tehtävistään. Tässä tarkoituksessa lakiin ehdotetaan sisällytettäväksi säännökset vihkimisoikeuden myöntämisen edellytyksistä. Edellytykset kohdistuvat yhtäältä vihkimisoikeutta hakevaan uskonnolliseen yhdyskuntaan ja toisaalta henkilöön, jolle vihkimisoikeutta haetaan.

Ehdotetun 2 §:n johdantokappaleen mukaan vihkimisoikeus voitaisiin myöntää uskonnonvapauslain (453/2003) 2 luvussa säädetyllä tavalla rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan hakemuksesta sen jäsenelle. Rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan tarkoitus ja toimintamuodot on määritelty uudessa uskonnonvapauslaissa aikaisempaa täsmällisemmin. Yhdyskuntien järjestysmuotoon ja hallintoon sovelletaan yhdistyslakia (503/1989) siltä osin kuin uskonnollisen yhdyskunnan erityisluonne ei edellytä yhdistyksistä poikkeavaa sääntelyä. Uskonnonvapauslakiin nojautuvan rekisteröitymisedellytyksen voidaan katsoa muodostavan riittävän toiminnallisen ja organisatorisen perustan kirkollisen vihkimisoikeuden myöntämiseksi.

Vihkimisoikeus olisi henkilökohtainen, vaikka sen myöntämistä koskeva hakemus tehtäisiinkin yhdyskunnan nimissä. Ehdotus korostaisi vihkimisoikeuden hakemista ensisijaisesti yhteisöllisistä tarpeista käsin. Säädettyjen edellytysten arviointiin perustuva vihkimisoikeuden myöntäminen tarjoaisi nykyistä paremmat mahdollisuudet arvioida vihkijän edellytyksiä suoriutua tehtäviensä hoitamisesta.

Pykälän 1 kohdan mukaan henkilön, jolle vihkimisoikeutta haetaan, tulisi olla täysi-ikäinen. Henkilö tulee holhoustoimesta annetun lain (442/1999) mukaan täysi-ikäiseksi täytettyään kahdeksantoista vuotta. Täysi-ikäisyys on valtion virkamieslain (750/1994)

8 §:n mukainen pääsääntö virkamieheksi nimittämisessä.

Pykälän 2 kohdan mukaan vihkimisoikeutta ei voitaisi kuitenkaan myöntää, jos hakemuksessa tarkoitettun henkilön toimintakelpoisuutta on rajoitettu. Vaikka henkilö olisi ikin täysi-ikäinen, hänen toimintakelpoisuuttaan on saatettu rajoittaa holhoustoimesta annetun lain nojalla tuomioistuimen päätöksellä. Toimintakelpoisuus olisi vihkimisoikeuden myöntämisen yleinen edellytys, jolla pyritään varmistumaan siitä, että vihkiä kykenee riittävästi huolehtimaan tehtävistään ja vastaamaan niihin liittyvistä oikeudellisista velvoitteistaan.

Pykälän 3 kohdan mukaan henkilöllä, jolle vihkimisoikeutta haetaan, olisi voitava katsoa olevan riittävät edellytykset vihkimisten asianmukaiseen toimittamiseen. Kysymys olisi vihkimisoikeuden myöntäjän harkintaan perustuvasta edellytyksestä, jonka sisältö täsmentyisi lakiehdotuksen 4 §:n perusteella. Harkinnassa tulisi kiinnittää huomiota erityisesti siihen, miten perusteellisesti vihkiä on perehdytetty vihkiä toimimiseen. Vihkimisen asianmukaisen toimittamisen voidaan katsoa edellyttävän, että vihkiäksi haettu ymmärtää vihkitoimituksen oikeudellisen merkityksen ja että hän on tietoinen vihkimisen lakisääteisistä edellytyksistä sekä vihkitoimituksissa noudatettavasta menettelystä. Vihkiä on niin ikään oltava perillä vihkiä toimimiseen liittyvistä oikeudellisista velvollisuuksista ja vastuusta. Vihkimisen asianmukaiseen toimittamiseen voidaan katsoa kuuluvan myös vaatimus siitä, että vihkiä kykenee täyttämään vihkitoimituksiin liittyvät lomakkeet ja tarpeen mukaan asioimaan rekisterihallinnon viranomaisten kanssa.

Koska vihkimisoikeutta haettaisiin kollektiivisin perustein yhdyskunnan aloitteesta, oikeudellisen vastuun määräytymisen kannalta on olennaista, että hakemuksen kohteena oleva henkilö on antanut nimenomaisen suostumuksensa vihkiä toimimiseen. Suostumus olisi ehdotetun 4 kohdan mukaan annettava todistelusyistä kirjallisesti.

3 §. Toimivaltainen viranomainen. Pykälä sisältäisi säännökset toimivallan määräytymisestä vihkimisoikeuden myöntämisessä ja muissa siihen liittyvissä tehtävissä. Ehdotuk-

sen mukaan vihkimisoikeuden myöntäisi maistraatti. Sisäasiainministeriön asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset siitä, mikä yksittäinen maistraatti olisi toimivaltainen käsittelemään ja ratkaisemaan vihkimisoikeuden myöntämistä koskevan hakemuksen sekä huolehtimaan muista laissa tarkoitetuista maistraatille kuuluvista tehtävistä.

4 §. Vihkimisoikeuden hakeminen. Pykälään on otettu säännökset vihkimisoikeuden hakemiseen liittyvästä menettelystä sekä hakemuksessa esitettävistä tiedoista ja selvityksistä.

Pykälän 1 momentin mukaan vihkimisoikeutta haettaisiin 3 §:ssä tarkoitettulta maistraatilta. Hakemus voitaisiin kuitenkin toimittaa mille tahansa maistraatille, jonka velvollisuutena olisi siirtää se edelleen toimivaltaiselle viranomaiselle.

Pykälän 2 momentin mukaan vihkimisoikeuden myöntämistä koskevasta hakemuksesta tulisi ensinnäkin käydä ilmi sen henkilön nimi ja henkilötunnus tai syntymäaika, jolle vihkimisoikeutta haetaan. Syntymäaikaa käytetään yksilöintiperusteena sellaisen ulkomaalaisen kohdalla, jolla ei ole suomalaista henkilötunnusta. Yksilöintitiedot ovat tarpeen muun ohella siksi, että vihkimisoikeuden myöntäjä voisi lakiehdotuksen 2 §:n mukaisesti varmistua henkilön täysi-ikäisyydestä ja toimintakelpoisuudesta.

Toiseksi hakemukseen olisi liitettävä asianomaisen kirjallinen suostumus vihkiä toimimiseen. Suostumus olisi vihkimisoikeuden myöntämisen edellytys, josta säädetäisiin 2 §:ssä.

Kolmanneksi hakemukseen tulisi liittää selvitys siitä, miten yhdyskunta on huolehtinut asianomaisen henkilön perehdyttämisestä vihkiä toimimiseen. Selvityksen sisältöä olisi tulkittava yhdessä 2 §:n 3 kohdan kanssa. Ehdotetun ratkaisun mukaan vihkiä perehdyttäminen olisi vihkimisoikeutta hakevan uskonnollisen yhdyskunnan tehtävä. Perehdyttämistä ei kuitenkaan otettaisi hikiin säännöksiä, vaan tämä jäisi yhdyskunnan harkintaan. Toimivaltaisen maistraatin tehtävänä olisi siten vain sen arvioiminen, onko perehdyttäminen esitetyn selvityksen valossa ollut riittävä, jotta 2 §:n 3 kohdassa tarkoitettua edellytyksen voidaan katsoa täyttyvän. Käytännössä vihkiä perehdyttäminen voi-

taisiin toteuttaa esimerkiksi järjestämällä vihkijänä toimimiseen tähtäävä koulutus, kuten vihkijäkurssi. Koulutus olisi mahdollista järjestää myös uskonnollisten yhdyskuntien yhteishankkeena. Vihkijän perehdyttämistä koskevalla vaatimuksella korostettaisiin vihkijän henkilökohtaisten toimintaedellytysten ohella myös kirkolliseen vihkimiseen liittyvää yhteisöllistä tietämystä.

Sekä vihkimisoikeutta hakenut yhdyskunta että henkilö, jolle vihkimisoikeutta haetaan, olisivat hallintolaissa tarkoitettuja asianosaisia. Näin ollen vihkimisoikeuden myöntämistä koskeva päätös olisi annettava tiedoksi kummallekin.

5 §. Vihkijän velvollisuudet ja vastuu. Pykälä sisältäisi vihkijän velvollisuuksia ja oikeudellista vastuuta koskevat perussäännökset.

Ehdotetun 1 momentin mukaan vihkijän olisi hoidettava tehtävänsä huolellisesti ja asianmukaisesti. Säännöksen tarkoituksena on varmistua vihkimisoikeuden käyttämisessä noudatettavista laadullisista vähimmäisvaatimuksista. Säännös vastaa pääasialliselta sisällöltään valtion virkamieslain 14 §:ssä virkamiehille ja evankelis-luterilaisen kirkon kirkkojärjestyksessä (1055/1991) viranhaltijoille asetettuja yleisiä velvollisuuksia.

Vihkiminen voitaisiin lakiehdotuksen mukaan toimittaa myös yhdyskunnan käyttämällä kielellä. Säännös merkitsisi poikkeusta perusoikeutena turvattuun ja kielilailalla säädettyyn oikeuteen käyttää viranomaisessa omaa kieltään, suomea tai ruotsia. Poikkeavaa sääntelyä voidaan perustella erityisesti sillä, että vihkimisoikeuden myöntämisessä olisi kysymys kansalliskirkkojen ja siviilivihkijöiden harjoittaman vihkitoiminnan täydentämisestä yhteisöllisten erityistarpeiden perusteella. Vihkimispalveluita olisi siten aina saatavilla myös suomen ja ruotsin kielellä. Ehdotuksen ei tässä mielessä voida katsoa vaarantavan perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon takeita. Lakiehdotuksen antama mahdollisuus käyttää vihkitoimituksissa yhdyskunnan kieltä on tarkoitettu nimenomaisesti korostamaan yhteisöllisiä tarpeita. Säännös ei luonnollisestikaan estäisi vihkimisen toimittamista suomen tai ruotsin kielellä.

Kirkollisesta vihkimisestä ja vihkijän vel-

vollisuuksista säädettäisiin muutoin avioliitolaissa ja avioliittoasetuksessa. Avioliittolain 18 §:n 2 momenttiin sisältyy muun ohella säännös vihkijän velvollisuudesta varmistua ennen vihkimistä avioliiton esteiden lainmukaisesta toimittamisesta. Avioliittoasetuksessa puolestaan säädetään vihkijän velvollisuudesta ilmoittaa vihkimisestä väestötietojärjestelmään (10 §) ja pitää luetteloa toimittamistaan vihkimisistä (11 §). Avioliittoasetuksen 17 §:n mukaisesti vihkimisilmoitus on laadittava lomakkeelle.

Pykälän 2 momentin mukaan vihkijään sovellettaisiin rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen toimittaessaan vihkimisiä ja hoitaessaan siihen liittyviä tehtäviä. Säännös on luonteeltaan informatiivinen, koska julkista valtaa käyttävät henkilöt kuuluvat suoraan rikoslain 40 luvun 11 §:n 5 kohdan nojalla rikosoikeudellisen virkavastuun alaisuuteen. Informatiivista viittausta voidaan kuitenkin pitää ehdotetussa yhteydessä tarpeellisenä, jotta rikosoikeudellisen virkavastuun ulottuvuudesta ei vihkimistehtävien luonteen vuoksi jäisi epäselvyyttä.

Pykälään ei ehdoteta otettavaksi viittauksia viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999), jäljempänä *julkisuuslaki*, ja hallintolain soveltamiseen, koska mainittuja säädöksiä sovelletaan suoraan niiden soveltamisalasäännösten perusteella yksityisiin näiden käyttäessä julkista valtaa tai hoitaessa vihkimiseen liittyviä julkisia hallintotehtäviä.

6 §. Valvonta. Perustuslain 124 §:ssä tarkoitettun oikeussuojan ja hyvän hallinnon vaatimusten turvaaminen edellyttää, että julkisia hallintotehtäviä hoitavat saatetaan julkisen valvonnan piiriin. Tässä tarkoituksessa lain 6 §:ään ehdotetaan otettavaksi säännökset myönnetyn vihkimisoikeuden käytön valvonnasta.

Pykälän 1 momentin mukaan myönnetyn vihkimisoikeuden käyttämistä valvoisi 3 §:ssä tarkoitettu maistraatti eli käytännössä sama viranomaislainen, joka toimisi myös vihkimisoikeuden myöntäjänä. Asianomaisella viranomaisella voidaan etenkin asiantunteuksensa puolesta katsoa olevan parhaat edellytykset myöntämiensä vihkimisoikeuksien valvomiseen.

Pykälän 2 momentti sisältäisi viranomaisen tiedonsaantioikeutta koskevan säännök-

sen, jonka mukaan valvonnasta vastaavalla maistraatilla olisi oikeus saada valvontatehtävänsä suorittamista varten tarpeellisia tietoja vihkimisoikeuden hakeneelta uskonnolliselta yhdyskunnalta ja vihkijältä. Tiedonsaantioikeuden piiriin voisi kuulua esimerkiksi tiedon saaminen yhdyskunnassa toimitettujen vihkimisten lukumäärästä. Mainitun säännöksen perusteella ei sen sijaan olisi oikeutta saada julkisuuslain mukaan salassa pidettäviä tietoja.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valvontatehtävän suorittamista täydentävä säännös rekisterihallinnon viranomaisten velvollisuudesta ilmoittaa maistraatille havaitsemistaan vihkimisoikeuden käyttämisessä ilmenneistä virheistä tai laiminlyönneistä. Ilmoitusvelvollisuuden kohdentaminen rekisterihallinnon viranomaisiin on perusteltua, kun otetaan huomioon, että vihkijän olisi avioliittoasetuksen 10 §:n mukaan ilmoitettava toimittamistaan vihkimisistä väestötietojärjestelmään.

7 §. Vihkimisoikeuden peruuttaminen. Valvonnan tehokas toteuttaminen edellyttää, että valvontaviranomaisella on myös mahdollisuus puuttua havaittuihin puutteisiin, epäkohtiin ja laiminlyönneihin. Tässä tarkoituksessa lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset vihkimisoikeuden peruuttamisesta.

Vihkimisoikeuden myöntänyt ja sen käyttämistä valvova maistraatti olisi ehdotetun 1 momentin mukaan myös toimivaltainen päättämään vihkimisoikeuden peruuttamisesta. Säännösehdotuksen mukaan maistraatin olisi peruutettava vihkimisoikeus sitä hakeneen yhdyskunnan tai vihkijän pyynnöstä. Koska vihkimisoikeuden myöntämistä haettaisiin ensisijaisesti kollektiivisin perustein, on johdonmukaista, että myönnettyä vihkimisoikeutta hakeneella yhdyskunnalla olisi samassa järjestyksessä myös oikeus luopua sen piirissä harjoitettavasta vihkitoiminnasta. Vastavasti vihkijä voisi luopua vihkimisoikeudestaan pyytämällä myöntämispäätöksen peruuttamista toimivaltaiselta maistraatilta. Kun yhdyskunta tai vihkijä hakee peruuttamista, asiaan ei liittyisi harkintaa.

Ehdotetun 2 momentin mukaan maistraatti voisi antaa vihkijälle huomautuksen, jos vihkijä on rikkonut vihkimistä koskevia säännöksiä tai valvonnassa on havaittu muita

puutteita vihkimisoikeuden käyttämisessä. Kysymys olisi lähinnä yksittäisistä ja verraten vähäisinä pidettävistä rikkomuksista tai laiminlyönneistä, joiden kohdalla vihkimisoikeuden peruuttamista on pidettävä rikkomisen tai laiminlyönnin laatuun nähden liian ankarana toimenpiteenä.

Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti myönnetyn vihkimisoikeuden peruuttaminen voisi tulla 3 momentin mukaan kysymykseen vasta tilanteessa, jossa vihkimistä koskevia säännöksiä olisi rikottu olennaisesti tai annetusta huomautuksesta huolimatta toistuvasti. Vihkimisoikeus voitaisiin maistraatin harkinnan perusteella peruuttaa tällaisissa tapauksissa joko määräajaksi tai kokonaan. Peruuttamisen laajuutta koskevassa harkinnassa tulisi antaa painoarvoa erityisesti sille, miten vakavasta tai olennaisesta rikkomisesta on kysymys.

Maistraatti voisi peruuttaa vihkimisoikeuden myös, jos vihkimisoikeuden myöntämisen edellytykset eivät enää täyty. Peruuttaminen voisi säännöksen perusteella tulla kysymykseen esimerkiksi tilanteessa, jossa vihkijä on eronnut yhdyskunnan jäsenyydestä, vihkijän toimintakelpoisuutta on rajoitettu tai vihkimisoikeutta hakenut yhdyskunta on purkautunut.

8 §. Vihkimisoikeusrekisteri. Vihkimisoikeusrekisteristä säädetään nykyisin vuonna 1993 annetussa asetuksessa vihkimisoikeusrekisteristä (421/1993). Perustuslakivaliokunta viittasi henkilötietojen suojan laintasaisen sääntelyn vaatimukseen pian vuoden 1995 perusoikeusuudistuksen jälkeen (PeVL 8/1995 vp). Sittemmin valiokunta on edellyttänyt, että henkilötietojen suojaa koskevan perusoikeussäännöksen kannalta säänneltäviä asioita ovat ainakin rekisteröinnin tavoite, rekisteröitävien henkilötietojen sisältö, niiden sallitut käyttötarkoitukset mukaan lukien tietojen luovutettavuus ja tietojen säilytysaika sekä rekisteröidyn oikeusturva (PeVL 25/1998 vp, PeVL 13/2000 vp ja PeVL 21/2001 vp). Lisäksi valiokunta on pitänyt tarpeellisenä säännellä tietojen suojaamista koskevan selvityksen antaminen ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista (PeVL 51/2002 vp).

Pykäläehdotuksen 1 momentin mukaan Väestörekisterikeskus pitäisi nykyiseen ta-

paan rekisteriä ehdotetun lain nojalla myönnettyistä vihkimisoikeuksista. Rekisteriin tallettaisiin tieto vihkimisoikeutta hakeneen yhdyskunnan nimestä ja kotipaikasta samoin kuin vihkijän nimi ja henkilötunnus tai syntymäaika. Lisäksi rekisteriin tallettaisiin tieto vihkimisoikeuden alkamis- ja päättymispäivästä. Alkamispäiväksi merkittäisiin lakiehdotuksen 9 § huomioon ottaen myöntämispäätöksen antopäivä, kun taas vihkimisoikeuden mahdollinen päättymispäivä määräytyisi peruuttamispäätöksen lainvoimaiseksi tulemisen perusteella.

Rekisteriin tallettavat tiedot vastaisivat pykälän 2 momentissa määriteltyä vihkimisoikeuden hallinnointiin ja valvontaan perustuvaa rekisterin käyttötarkoitusta. Rekisteröidyn yksiselitteinen yksilöiminen henkilötunnuksen avulla olisi henkilötietolain (523/1999) 13 §:n mukaisesti tarpeen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi sekä rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi.

Rekisteritiedot olisivat julkisia. Jokaisella olisi siten suoraan julkisuuslain perusteella oikeus saada tieto rekisteristä. Henkilötunnusta ei kuitenkaan henkilötietolain (523/1999) 13 §:n 4 momentin pääperiaatteen mukaan tule merkitä tarpeettomasti henkilörekisterin perusteella tulostettavaan asiakirjaan.

Ehdotuksen mukaan Väestörekisterikeskuksen olisi säilytettävä rekisteritiedot pysyvästi. Rekisteritietojen pysyvä säilyttäminen on välttämätöntä, jotta avioliiton pätevyuden selvittämiseksi voidaan tarvittaessa jälkikäteen varmistua siitä, että vihkijällä on ollut avioliiton solmimisen ajankohtana laillinen oikeus vihkiä avioliittoon.

Pykälän 3 momentin nojalla Väestörekisterikeskus voisi antaa luvan saada rekisterin tietoja teknisen käyttöyhteyden välityksellä sellaiselle julkiselle tai yksityiselle yhteisölle, joka jatkuvasti tarvitsee rekisterin tietoja hyväksyttävää tarkoitusta varten. Ennen tietojen luovuttamista tietojen saajan olisi kuitenkin esitettävä Väestörekisterikeskukselle selvitys tietojen suojauksesta henkilötietolain 32 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Henkilötietolakia sovellettaisiin henkilötietojen käsittelyä koskevana yleislakina täydentävästi vihkimisoikeusrekisterin pitämi-

seen. Näin myös rekisteröidyn oikeuksista ja oikeusturvasta huolehdittaisiin henkilötietolain periaatteiden mukaisesti.

Ehdotetun 4 momentin mukaan maistraatin velvollisuudesta tehdä Väestörekisterikeskukselle ilmoitus tämän lain nojalla myöntämästään vihkimisoikeudesta ja vihkimisoikeuden peruuttamisesta säädettäisiin oikeusministeriön asetuksella.

9 §. Vihkimisoikeutta koskevan päätöksen noudattaminen. Voimassa olevassa avioliittolaissa ei ole säännöksiä siitä, mistä lähtien päätöstä vihkimisoikeuden myöntämisestä on noudatettava. Oikeustilaa voidaan pitää tältä osin epäselvänä, koska hallintolainkäyttölain (586/1996) 31 §:n 2 momentti ei sanamuotonsa mukaan sovellu niin sanottuihin muotoamisratkaisuihin, jotka eivät edellytä täytäntöönpanoa ja jollaisesta myös vihkimisoikeuden myöntämistä koskevassa päätöksessä on kysymys. Tämän vuoksi lain 9 §:ään ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös siitä, että vihkimisoikeuden myöntämistä koskevaa päätöstä voidaan noudattaa, vaikka päätös ei ole saanut lainvoimaa.

10 §. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Pykälän 1 momentissa on tavanomainen voimaantulosäännös.

Pykälän 2 momentin siirtymäsäännöksen mukaan uskonnollisille yhdyskunnille ennen lain voimaantuloa myönnettyt vihkimisoikeudet olisivat voimassa kaksi vuotta lain voimaantulosta. Poikkeuksen muodostaisivat tapaukset, joissa vihkimisoikeus on myönnetty tätä ajankohtaa aikaisemmin päättyväksi määräajaksi.

Muutoin lähtökohtana olisi, että lakia voitaisiin soveltaa välittömästi sen voimaantulon jälkeen. Näin ollen myös lain voimaan tullessa vireillä olevat vihkimisoikeuden myöntämistä koskevat hakemukset käsiteltäisiin ehdotetun lain mukaisesti. Opetusministeriön tulisikin siirtää sille osoitetut hakemukset uuden lain mukaan toimivaltaisen maistraatin käsiteltäviksi ja ratkaistaviksi.

Ehdotettu laki ei lähtökohtaisesti vaikuttaisi avioliittolain 112 §:n tai 113 §:n tai niitä vastaavien aikaisempien säännösten nojalla myönnettyihin oikeuksiin. Selvää kuitenkin on, että jos uskonnolliselle yhdyskunnalle avioliittolain 14 §:n 2 momentin nojalla myönnetty oikeus ehdotetun siirtymäkauden

jälkeen raukeaa, samalla myös avioliittolain 112 §:n mukainen oikeus vihkiä avioliittoon vieraassa valtiossa lakkaa olemasta voimassa.

Pykälän 3 momentin mukaan ehdotetulla lailla kumottaisiin vuonna 1993 vihkimisoikeusrekisteristä annettu asetus.

1.2. Laki avioliittolain muuttamisesta

14 §. Avioliittolain 14 §:n 2 momentin sanamuotoa ehdotetaan täydennettäväksi uskonnollisen yhdyskunnan rekisteröintiä koskevalla edellytyksellä. Lisäksi säännöksestä poistettaisiin maininta uskonnolliselle yhdyskunnalle myönnetystä vihkimisoikeudesta, koska ehdotetun uuden lain mukaan vihkimisoikeus myönnettäisiin yksittäiselle henkilölle eikä enää yhdyskunnalle kollektiivisesti. Näin säännös rajoittuisi sen osoittamiseen, missä uskonnollisissa yhdyskunnissa kirkollinen vihkiminen on mahdollista toimittaa.

17 §. Kirkollisen vihkimisen toimittamisoikeutta koskevan avioliittolain 17 §:n 1 momentin 3 kohtaa tarkistettaisiin edellytyksellä siitä, että rekisteröidyssä uskonnollisessa yhdyskunnassa vihkimisen saa toimittaa se, jolla on ehdotetun vihkimisoikeuden myöntämistä koskevan lain mukainen vihkimisoikeus.

18 §. Avioliittolain 18 §:ään ehdotetaan otettavaksi uusi 3 momentti, joka vastaisi asiasisällöltään voimassa olevan avioliittoasetuksen 6 §:ään sisältyvää säännöstä kihlakumppanien velvollisuudesta esittää ennen vihkimistä vihkijän pyynnöstä selvitys henkilöllisyydestään. Säännös siirrettäisiin avioliittolakiin, koska perustuslain 80 § edellyttää yksilön velvollisuuksien perusteiden säätämistä lain tasolla.

18 a §. Avioliittolakiin otettava uusi 18 a § vastaisi avioliittoasetuksen 10 §:n 1 momentin säännöstä puolisoiden oikeudesta saada vihkitodistus. Säädöstason nostaminen on tarpeen, koska perustuslain 80 § edellyttää myös yksilön oikeuksien perusteiden säätämistä lailla.

141 a §. Pykälässä säädetään Väestörekisterikeskuksen velvollisuudesta pitää rekisteriä avioliittolain 112 ja 113 §:ssä tarkoitettuja vihkimisoikeuksista. Rekisteröintivelvollisuus

sisältyy nykyisin ehdotetulla vihkimisoikeuden myöntämistä koskevalla lailla kumottavaan asetukseen vihkimisoikeusrekistä. Ulkoasiainministeriön ja opetusministeriön velvollisuudesta ilmoittaa rekisteriin tallettavista tiedoista Väestörekisterikeskukselle säädetään avioliittoasetuksen 18 a §:ssä.

Rekisteriin talletettaisiin 1 momentin mukaan vihkimisoikeuden saaneen henkilön nimi ja henkilötunnus tai syntymäaika, virka-asema taikka ammatti- tai tehtävänimike ja asemapaikka. Lisäksi rekisteriin talletettaisiin tieto vihkimisoikeudelle mahdollisesti asetetuista ehdoista tai rajoituksista sekä vihkimisoikeuden myöntänyt viranomais- ja myöntämispäätöksen ja mahdollisen peruuttamispäätöksen antopäivä, sisältö ja voimassaoloaika.

Jos vihkimisoikeus on liitetty tiettyyn virkaan, toimeen tai tehtävään, rekisteriin olisi ehdotetun 2 momentin mukaan talletettava sen asemasta, mitä 1 momentin 1 kohdassa säädetään, vihkimisoikeuden saaneen viranomaisen tai yhteisön nimi tai kotipaikka sekä virka, toimi tai tehtävä, johon vihkimisoikeus on liitetty.

Rekisteriin sovellettaisiin muutoin, mitä vihkimisoikeusrekisteristä vihkimisoikeuden myöntämisestä annetun lain 8 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään. Rekisteritietojen käsitteilyyn sovellettaisiin täydentävästi myös henkilötietolain säännöksiä.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotettuun lakiin vihkimisoikeuden myöntämisestä sisältyy asetuksenantovaltuus, jonka mukaan oikeusministeriön asetuksella säädetäisiin maistraatin velvollisuudesta tehdä Väestörekisterikeskukselle ilmoitus myöntämästään vihkimisoikeudesta ja vihkimisoikeuden peruuttamisesta.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu. Vihkimisoikeuden myöntämistä koskevaan lakiin otettavalla siirtymäsäännöksellä varataan aikaa sille, että

avioliittolain 14 §:n 2 nojalla myönnettyt vihkimisoikeudet on mahdollista käytännössä korvata uuden lain mukaisilla vihkimisoikeuksilla.

4. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Ehdotetun vihkimisoikeuden myöntämistä koskevan lakiehdotuksen lähtökohdaksi on asetettu rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille myönnettävien vihkimisoikeuksien arvioiminen perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuna julkisen hallintotehtävän antamisena muulle kuin viranomaiselle. Lisäksi työryhmän toimeksianto on sisältynyt sen arvioiminen, tulisiko vihkimisoikeus laajentaa koskemaan myös uskonottomia katso-musyhteisöjä, mikä on edellyttänyt asian tarkastelemista erityisesti perustuslain 6 §:ssä turvatun yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta. Lakiehdotuksen suhdetta perustuslakiin on arvioitu yksityiskohtaisesti yleisperustelujen jaksossa 1.3.

Ehdotettu laki vihkimisoikeuden myöntämisestä vastaa perustuslain 124 §:n vaatimuksia julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle. Lakiehdotukset vastaavat myös perustuslain edellyttämää säädöstasoa eivätkä sisällä perustuslain 80 §:n kannalta ongelmallisia asetuksenantovaltuuksia. Näistä lähtökohdista käsin on perusteltua katsoa, että lakiehdotukset voidaan

käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

*Lakiehdotukset***1.****Laki****vihkimisoikeuden myöntämisestä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain soveltamisala

Oikeus toimittaa kirkollisia avioliittoon vihkimisiä rekisteröidyssä uskonnollisessa yhdyskunnassa (*vihkimisoikeus*) voidaan myöntää siten kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Vihkimisoikeuden myöntämisen edellytykset

Vihkimisoikeus voidaan myöntää uskonnonvapauslain (453/2003) 2 luvussa säädettyllä tavalla rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan hakemuksesta sen jäsenelle:

- 1) joka on täysi-ikäinen;
- 2) jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu;
- 3) jolla voidaan katsoa olevan riittävät edellytykset vihkimisten asianmukaiseen toimittamiseen; ja
- 4) joka on antanut kirjallisen suostumuksensa vihkijänä toimimiseen.

3 §

Toimivaltainen viranomainen

Vihkimisoikeuden myöntää maistraatti. Sisäasiainministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset siitä, mikä maistraatti on toimivaltainen tässä laissa tarkoitetuissa tehtävissä.

4 §

Vihkimisoikeuden hakeminen

Vihkimisoikeutta haetaan 3 §:ssä tarkoitetulta maistraatilta. Hakemus voidaan kuitenkin toimittaa mille tahansa maistraatille.

Hakemuksesta tulee käydä ilmi sen henkilön nimi ja henkilötunnus tai syntymäaika, jolle vihkimisoikeutta haetaan. Hakemukseen tulee liittää asianomaisen kirjallinen suostumus vihkijänä toimimiseen sekä selvitys siitä, miten yhdyskunta on huolehtinut hänen perehdyttämisestään vihkimisen edellytyksiin, vihkimisessä noudatettavaan menettelyyn sekä vihkijän velvollisuuksiin ja vastuuseen.

5 §

Vihkijän velvollisuudet ja vastuu

Henkilön, jolle on myönnetty vihkimisoikeus, (*vihkijä*) on hoidettava tehtävänsä huolellisesti ja asianmukaisesti. Vihkiminen voidaan toimittaa myös yhdyskunnan käyttämällä kielellä. Kirkollisesta vihkimisestä on muutoin voimassa, mitä siitä avioliittolaissa (234/1929) ja avioliittoasetuksessa (820/1987) säädetään.

Vihkijään sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen toimittaessaan vihkimisiä ja hoitaessaan siihen liittyviä tehtäviä.

6 §

Valvonta

Myönnetyn vihkimisoikeuden käyttämistä valvoo maistraatti.

Maistraatilla on oikeus saada valvontaa varten tarpeellisia tietoja vihkimisoikeutta hakeneelta yhdyskunnalta ja vihkijältä.

Rekisterihallinnon viranomaisten on ilmoitettava maistraatille havaitsemistaan tässä laissa tarkoitetun vihkimisoikeuden käyttämisessä ilmenneistä virheistä ja laiminlyönneistä.

7 §

Vihkimisoikeuden peruuttaminen

Maistraatin on peruutettava vihkimisoikeus vihkimisoikeutta hakeneen yhdyskunnan tai vihkijän hakemuksesta.

Jos vihkijä on rikkonut vihkimistä koskevia säännöksiä tai jos valvonnassa on havaittu muita puutteita vihkimisoikeuden käyttämisessä, maistraatti voi antaa vihkijälle huomautuksen.

Jos 2 §:ssä tarkoitetut edellytykset eivät enää täyty taikka jos vihkimistä koskevia säännöksiä on rikottu olennaisesti tai edellä 2 momentissa tarkoitetusta huomautuksesta huolimatta toistuvasti, maistraatti voi peruuttaa vihkimisoikeuden määräajaksi tai kokonaan.

8 §

Vihkimisoikeusrekisteri

Väestörekisterikeskus pitää rekisteriä tämän lain nojalla myönnettyistä vihkimisoikeuksista. Rekisteriin talletetaan:

- 1) vihkimisoikeutta hakeneen yhdyskunnan nimi ja kotipakka;
- 2) vihkijän nimi ja henkilötunnus tai syntymäaika; sekä
- 3) vihkimisoikeuden alkamis- ja päättymispäivä.

Rekisterin tietoja käytetään myönnettyjen vihkimisoikeuksien hallinnointiin ja valvon-

taan. Rekisteritiedot ovat julkisia ja ne säilytetään pysyvästi.

Väestörekisterikeskus voi antaa luvan saada rekisterin tietoja teknisen käyttöyhteyden välityksellä sellaiselle julkiselle tai yksityiselle yhteisölle, joka jatkuvasti tarvitsee rekisterin tietoja hyväksyttävää tarkoitusta varten. Ennen tietojen luovuttamista tietojen saajan on esitettävä Väestörekisterikeskukselle selvitys tietojen suojauksesta henkilötietolain (523/1999) 32 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Maistraatin velvollisuudesta tehdä Väestörekisterikeskukselle ilmoitus tämän lain nojalla myöntämästään vihkimisoikeudesta ja vihkimisoikeuden peruuttamisesta säädetään oikeusministeriön asetuksella.

9 §

Vihkimisoikeuden myöntämistä koskevan päätöksen noudattaminen

Vihkimisoikeuden myöntämistä koskevaa päätöstä voidaan noudattaa, vaikka päätös ei ole saanut lainvoimaa.

10 §

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Uskonnollisille yhdyskunnille ennen tämän lain voimaantuloa myönnetty vihkimisoikeudet ovat voimassa kaksi vuotta tämän lain voimaantulosta, jollei vihkimisoikeutta ole myönnetty tätä ajankohtaa aikaisemmin päättyväksi määräajaksi.

Tällä lailla kumotaan vihkimisoikeusrekisteristä 7 päivänä toukokuuta 1993 annettu asetus (421/1993).

2.

Laki

avioliittolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 13 päivänä kesäkuuta 1929 annetun avioliittolain (234/1929) 14 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 417/1993,
muutetaan 14 §:n 2 momentti ja 17 §:n 1 momentin 3 kohta, sellaisina kuin ne ovat laissa 411/1987, sekä
lisätään lain 18 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 411/1987, uusi 3 momentti, 18 a § ja 141 a § seuraavasti:

14 §

Kirkollinen vihkiminen toimitetaan evankelis-luterilaisessa kirkossa tai ortodoksisessa kirkkokunnassa taikka rekisteröidyssä uskonnollisessa yhdyskunnassa.

17 §

Kirkollisen vihkimisen saa toimittaa:
---
3) rekisteröidyssä uskonnollisessa yhdyskunnassa se, jolla on vihkimisoikeuden myöntämisestä annetun lain (/) mukainen vihkimisoikeus.

18 §

Ennen vihkimisen toimittamista kumpikin kihlakumppani on vihkijän pyynnöstä velvollinen esittämään selvityksen henkilöllisyydestään.

18 a §

Kun vihkiminen on toimitettu, vihkijän on pyynnöstä annettava siitä todistus puolisoille.

141 a §

Väestörekisterikeskus pitää rekisteriä 112 ja 113 §:ssä tarkoitetuista vihkimisoikeuksista. Rekisteriin talletetaan:

1) vihkimisoikeuden saaneen henkilön nimi ja henkilötunnus tai syntymäaika, virka-asema taikka ammatti- tai tehtävänimike ja asemapaikka;

2) vihkimisoikeudelle mahdollisesti asetetut ehdot tai rajoitukset; sekä

3) vihkimisoikeuden myöntänyt viranomais- ja peruuttamis- ja peruuttamispäätöksen antopäivä, sisältö ja voimassaoloaika.

Jos vihkimisoikeus on liitetty tiettyyn virkaan, toimeen tai tehtävään, rekisteriin on sen asemesta, mitä 1 momentin 1 kohdassa säädetään, talletettava:

1) vihkimisoikeuden saaneen viranomaisen tai yhteisön nimi ja kotipaikka; sekä

2) virka, toimi tai tehtävä, johon vihkimisoikeus on liitetty.

Rekisterin pitämiseen sovelletaan muutoin, mitä vihkimisoikeuden myöntämisestä annetun lain 8 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä   kuuta
20 .

Lagförslag

1.

Lag om beviljande av vigselrätt

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Tillämpningsområde

Rätt att förrätta kyrkliga vigslar inom registrerade religionssamfund (*vigselrätt*) får beviljas enligt vad som föreskrivs i denna lag.

2 §

Förutsättningar för beviljande av vigselrätt

Vigselrätt kan beviljas på ansökan av ett religionssamfund som registrerats på det sätt som bestämts i 2 kap. i religionsfrihetslagen (453/2003) dess medlem

- 1) som är myndig
- 2) vars handlingsbehörighet inte är begränsad
- 3) som kan anses ha tillräckliga förutsättningar för ett behörigt förrättande av vigslar, och
- 4) som lämnat sitt skriftliga samtycke till att verka som vigselförrättare.

3 §

Behörig myndighet

Vigselrätt beviljas av magistraten. Närmare bestämmelser om vilken magistrat som är behörig för de uppgifter som avses i denna lag utfärdas genom förordning av inrikesministeriet.

4 §

Ansökan om vigselrätt

Vigselrätt ansöks hos den magistrat som avses i 3 §. Ansökan kan dock lämnas till vilken magistrat som helst

Av ansökan skall framgå namnet på och personbeteckningen eller födelsetiden för den person för vilken vigselrätt ansöks. Till ansökan skall fogas personens skriftliga samtycke att verka som vigselförrättare samt en utredning över hur samfundet har satt in honom eller henne i förutsättningarna för vigsel, vigselförfarandet samt vigselförrättarens skyldigheter och ansvar.

5 §

Vigsselförrättarens skyldigheter och ansvar

Den person som beviljats vigselrätt (*vigsselförrättare*) skall fullgöra sin uppgift omsorgsfullt och på behörigt sätt. Vigsel kan förrättas också på det språk som samfundet använder. Angående kyrklig vigsel gäller i övrigt vad om den bestäms i äktenskapslagen (234/1929) och äktenskapsförordningen (820/1987).

På vigsselförrättare tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar då han eller hon förrättar vigsel och fullgör uppgifter i anslutning till detta.

6 §

Övervakning

Magistraten övervakar utövandet av vigselrätten.

Magistraten har rätt att för övervakningen få behövliga uppgifter av det samfund som ansökt om vigselrätt och av vigsselförrättaren.

Registerförvaltningens myndigheter skall till magistraten anmäla de fel och underlåtelser som de uppdagat vid utövandet av den vigselrätt som avses i denna lag.

7 §

Återkallande av vigselrätt

Magistraten skall återkalla vigselrätten på ansökan av det samfund som ansökt om vigselrätt eller av vigsselförrättaren.

Om vigsselförrättaren brutit mot bestämmelserna om vigsel eller om det vid övervakningen har uppdagats brister vid utövandet av vigselrätten, kan magistraten ge vigsselförrättaren en anmärkning.

Om de förutsättningar som avses i 2 § inte längre uppfylls eller om bestämmelserna om vigselrätt överträtts väsentligt eller upprepat trots en anmärkning som avses i 2 mom., kan magistraten återkalla vigselrätten på viss tid eller helt.

8 §

Vigselrättsregistret

Befolkningsregistercentralen för ett register över de vigselrätter som beviljats på grundval av denna lag. I registret införs:

- 1) namnet på och hemorten för det samfund som ansökt om vigselrätt,
- 2) vigsselförrättarens namn och personbeteckning eller födelsetiden för vigsselförrättaren,
- 3) datum då vigselrätten inleds och upphör.

Registeruppgifterna används för administrering och övervakning av de beviljade vigselrätterna. Registeruppgifterna är offentliga och de sparas permanent.

Befolkningsregistercentralen kan ge sådana offentliga eller privata sammanslutningar som fortgående behöver registeruppgifter för ett godtagbart behov tillstånd till förvärv av registeruppgifter genom teknisk databehandling. Före sådana uppgifter utlämnas skall förvärvaren presentera Befolkningsregistercentralen en utredning över att uppgifterna skyddas på det sätt som avses i 32 § 1 mom. i personuppgiftslagen (523/1999)

Angående magistratens skyldighet att meddela Befolkningsregistercentralen om vigselrätt och återkallande av vigselrätt på grundval av denna lag föreskrivs i förordning av justitieministeriet.

9 §

Iakktagande av beslut angående vigselrätt

Ett beslut om beviljande av vigselrätt kan iakttas fastän beslutet inte vunnit laga kraft.

10 §

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den 20

De vigselrätter som beviljats religionssamfund innan denna lag trätt i kraft är i kraft två år från denna lags ikraftträdande, om inte vigselrätten beviljats för viss tid att upphöra vid en tidigare tidpunkt.

Genom denna lag upphävs förordningen om vigselrättsregistret av den 7 maj 1993 (421/1993).

2.

Lag om ändring av äktenskapslagen

I enlighet med riksdagens beslut

Upphävs 14 § 3 mom. i äktenskapslagen den 13 juni 1929 (234/1929) sådant det lyder i lag 417/1993,

ändras 14 § 2 mom. och 17 § 1 mom. 3 punkten s, sådana de lyder i lag 411/1987, samt

fogas till 18 §, sådan den lyder i nämnda lag 411/1987, ett nytt 3 mom. samt nya 18 a § och 141 a § som följer

14 §

--

Kyrklig vigsel förrättas inom den evangelisk-lutherska kyrkan eller ortodoxa kyrkosamfundet eller inom registrerat religionssamfund.

--

17 §

Kyrklig vigsel får förrättas:

--

Inom registrerat religionssamfund av den som innehar vigselrätt enligt lagen om beviljande av vigselrätt (/)

18 §

--

Då vigseln har förrättats, skall vardera förlovade på begäran av vigselförrättaren förete en utredning över sin identitet.

18 a §

Då vigseln har förrättats skall vigselförrättaren på begäran tillställa makarna ett intyg över vigseln.

141 a §

Befolkningsregistercentralen för ett register över de vigselrätter som avses i 112 och 113 §. I registret införs:

- 1) namnet på och personbeteckningen eller födelsetiden för den person som beviljats vigselrätt, tjänsteställning, yrke eller uppgift samt stationeringsort,

- 2) de eventuella villkor och begränsningar som ställts för vigselrätten, samt
- 3) den myndighet som beviljat vigselrätten samt dagen, innehållet och giltighetstiden för vigselrätten,
- 4) den tjänst, befattning eller uppgift som vigselrätten är anknuten till

På registerföringen tillämpas i övrigt vad som bestäms i 8 § 2 och 3 mom. i lagen om beviljande av vigselrätt.

--

Denna lag träder i kraft den 20 .